NAȚIONAL ȘI EUROPEAN ÎN SPIRITUALITATEA CURȚII DOMNEȘTI A LUI CONSTANTIN BASARAB BRÂNCOVEANU

dr. Panait I. Panait

Lunga şi fecunda domnie a lui Constantin Brâncoveanu (1688–1714) delimitează două etape de continuă devenire a Bucureştilor şi a poporului român, cu un puternic accent de progres, spre modernism. Se poate afirma că de la înfăptuirea şederii în tron a lui Mihai Viteazul şi până în primele luni ale anului 1716, în pofida vicisitudinilor de tot felul, societatea românească, în ansamblu, depăşise moştenirea medievală, adaptându-se noilor relaţii şi norme de viaţă nouă europeană.

Subliniem de la început că nici sec. al XVII-lea, inclusiv domniile lui Şerban Cantacuzino şi Constantin Brâncoveanu, nu au marcat includerea statelor noastre în realităţile europene, acest proces fiind mult mai vechi. Pământul românesc, cu oamenii care l-au populat permanent, a fost de totdeauna, conform definiţiilor ştiinţifice, europeni. În lucrările de specialitate naţionale ca şi în cele străine, prin termenul EUROPEAN se înţelege o realitate „care aparţine Europei sau populaţiei ei"[1] Numele bătrânului continent a fost scris de Herodot în cea de a IV-a carte a Istoriilor sale. Spaţiul geografic definit prin cuvântul Europa a fost la început mai restrâns desemnând nordul mediteranean şi centrul continentului extinzându-se, către sfârşitul antichităţii, asupra Peninsulei Scandinave iar în E până la râul Tanais-Don şi mai târziu spre coamele pleşuve ale munţilor Urali. De totdeauna teritoriul carpato-pontic s-a aflat în Europa. Prin originea, existenţa şi creaţia sa poporul român a fost şi este o statornică componentă europeană.

Condiţii care ies din câmpul subiectului de faţă, au făcut ca popoarele europene, şi respectiv zone ale continentului, să cunoască ritmuri diferite de dezvoltare, cu o ascendenţă vestică.

Dar interese economice, culturale, politice au menţinut contacte între aceste mari şi mici colectivităţi umane, este drept cu desfăşurări neuniforme. Civilizaţia europeană nu poate fi atribuită unui singur popor, ea este rezultatul contribuţiei tuturor acestor popoare, după cum civilizaţia românească nu aparţine unei singure provincii locuite de români ci întregului neam.

Există o sincronizare între procesul intern şi cel continental. Când factorii locali economici, politico-militari, spirituali sunt mai puternici creşte şi prestigiul blocului statal românesc în realitatea europeană şi chiar dincolo de limitele acesteia. S-au creat, pe un fond general, constant, pulsaţii în afirmarea mai complexă a contribuţiei româneşti, fenomen întâlnit şi la alte popoare.

---

* Comunicarea susţinută la Sesiunea omagială organizată de Episcopia Dunării de Jos, Galaţi, 16–17 august, 1995.

[1] Ana Caragiale, Vasile Breban, *Mic dicţionar al limbii române*, Bucureşti, 1974, p. 247, Vasile Breban, *Dicţionar al limbii române contemporane*, Bucureşti, 1980, p. 192, Grad Dictionnaire Universal du XIXe siecle, Paris, XV, p. 1127.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Deceniile de la sfârşitul sec. al XVII-lea şi începutul veacului următor se constituie într-o perioadă favorabilă stării de progres economic şi spiritual a românilor şi de interes sporit româno-european.

Factorul determinant a fost situaţia în care se aflau atunci cele trei ţări carpatine. Fiecare dintre ele şi toate laolaltă înregistrau stadii noi generate de raporturi reciproce interromâneşti şi altele încheiate cu puternicele state imperiale din vecinătate. De asemenea dincolo de SE şi de Centrul Europei continua să se recepţioneze demersul românesc de către mari formaţiuni statale: Imperiul Habsburgic, Anglia, statele italice inclusiv Vaticanul, Olanda, Franţa ş.a.[2].

Angajarea acestor state europene în Chestiunea Orientală şi în cadrul acesteia în politica spaţiului carpato-pontic a sporit capacitatea de afirmare a românilor. A fost un proces de reciprocitate, înţeles şi dezvoltat de factorii politici de la Bucureşti.

Domnia lui Constantin Brâncoveanu desfăşurată timp de peste 26 de ani se înfăţişează nu numai ca o continuare a politicii lui Şerban Cantacuzino ci şi ca o sinteză de veche lucrare românească[3]. Este drept că şi alţi voievozi militaseră pentru unirea eforturilor ţărilor române, pentru alcătuirea unui front ostăşesc românesc în faţa unor primejdii comune, pentru sprijinirea ortodoxiei, trăsături ce se regăsesc, în bună măsură şi la sfârşitul sec. al XVII-lea dar amploarea şi semnificaţia acestora le individualizează din plin. Au contribuit acum componente esenţiale de natură economică, politică, spirituală dintre care reţinem câteva: producţia meşteşugărească transilvană, de exemplu, a rezistat ofensivei mărfurilor manufacturiere imperiale graţie pieţei de desfacere extracarpatină. Ţara Românească a susţinut relaţiile cu Transilvania, dar şi cu alte mari centre europene, datorită realităţilor economice interne bazate pe tradiţionale ocupaţii. oraşele valahe au primit rodul muncii a zeci de branşe şi ramuri meşteşugăreşti. La Bucureşti, de exemplu, în domnia lui Constantin Brâncoveanu au lucrat peste 100 meşteşuguri şi servicii de prestaţii[4]. Negoţul purta produsele româneşti la Viena, Lipsca, Veneţia, Moscova, nu mai vorbim de Istambul, Bursa, Smirna, Raguza s.a. Sistemul financiar s-a adaptat celui practicat în Europa vremii. Constantin Brâncoveanu, care a fost un bun gospodar al marelui său domeniu, s-a dovedit şi un bun diriguitor al economiei moderne a Ţării Româneşti[5]. De aici o uşoară ascendenţă a capitalei sale Bucureşti, fapt ilustrat şi de actele vremii. Dacă în sec. al XVI-lea grămăticii Curţii, localnici, foloseau formula „minunata cetate a Bucureştilor" la sfârşitul sec. al XVII-lea oameni simpli din Transilvania slăveau reşedinţa voievodului sau o consemnau cu admiraţie. Pe un Octoih din 1706 doi săteni din Boziaş, localitate pe Târnave, notau că au adus cartea aceea „din Ţara Românească, din vestitul oraş adică Bucureşti"[6]. Un Apostol de Buzău, tipărit în 1704 a poposit, tot dincolo de munţi, fiind procurat „tocmai în oraşul Bucureştilor"[7].

---

[2] Paul Cernovodeanu, Economy and society in the Romanian countries in the 17th and mid – 18th, centuries, in ...„*Economic History*", Bucharest, 1994, p. 75–76.

[3] Ştefan Ionescu, Panait I. Panait, Constantin Vodă Brâncovcanu, Bucureşti, 1969, p. 419.

[4] Panait I. Panait, Oraşul Bucureşti în timpul domnici lui Constantin Vodă Brâncovcanu, în „*Bucureşti*", XI, Bucureşti, 1992, p. 46–67.

[5] Iolanda Ţighiliu, Domeniul lui Constantin Brâncovcanu, în volumul „*Constantin Brâncoveanu*", Bucureşti, 1989, p. 74–94.

[6] Ioana Cristache – Panait, Carte, artă şi istoric în Transilvania secolului al XVIII-lea. Un capitol al difuzării culturii brâncoveneşti, în „SCIA", Artă Plastică, tom. 36, 1989, p. 42.

[7] Ibidem.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Se apreciază la cca. 17.000 – cifră minimă – numărul ostaşilor şi oamenilor simpli din Ţara Românească care au cunoscut nemijlocit satele şi oraşele moldave – inclusiv Galaţiul, cu prilejul transporturilor de alimente, materiale de construcţii, mână de lucru impuse de Imperiul Otoman lui Vodă Brâncoveanu[8].

Dacă erau frecvente grupuri boiereşti băjenite în una sau alta din ţări[9] la sfârşitul sec. al XVII-lea şi începutul veacului XVIII au fost angajate loturi mari de oameni de diferite stări sociale care au constatat direct că şi moldovenii, că şi valahii sau cei mulţi din Transilvania au acelaşi grai, aceeaşi sfântă credinţă, aceleaşi obiceiuri, necazuri şi bucurii. Ne găsim în stadiul în care dovada unităţii româneşti depăşeşte pagina cărturarilor cronicari, afirmaţia creaţiei populare, acţiunea grupurilor transhumanţilor şi ale negustorilor care străbăteau cărările oficiale şi pe cele, mai multe, neoficiale ale Carpaţilor.

Ideea unităţii de origine a tuturor românilor a dobândit dimensiuni neatinse prin două filoane: larga difuzare a adevărului perceput direct de toate categoriile sociale şi în al doilea rând prin abordarea ştiinţifică, modernă a acestei probleme. Meritul incontestabil revine stolnicului Constantin Cantacuzino care a preluat de la Grigore Ureche şi Miron Costin misiunea de a dezlega originea românilor, indiferent de teritoriul în care ei vieţuiesc.

Răspunzându-i contelui Luigi Marsigli, ostaş şi erudit om de cultură preocupat de elaborarea operei „Danubius pannonico-mysies..." pentru care apelase şi la unele informaţii din partea stolnicului. Acesta îi răspundea „trebuie timp şi osteneală mare; care lucru îl fac eu după puteri pe româneşte, pentru a elucida mai bine analele acestei provincii; dar până acum nu e gata"[10]. Rezultatul aşternut în Istoria Ţării Româneşti „însă rumânii, nu înţeleg numai cestia de aici ce si din Ardeal, carii încă şi mai neaoşi sunt, moldovenii..."[11] a fost obţinut în urma unui epuizant efort ştiinţific bazat pe studiul izvoarelor primare.

Pe bună dreptate Nicolae Iorga aprecia că stolnicul Cantacuzino „e un occidental care scrie cum scriu apusenii şi uneori îi întrece în metodele întrebuinţate"[12].

Fără a-i ştirbi cu nimic prestigiul, învăţatul Constantin Cantacuzino, produs al instrucţiei de început făcută în ţară, apoi la Academia Patriarhiei din Constantinopol, al Universităţii din Padova nu este un singuratic în spiritualitatea românească contemporană lui[13]. Că este corifeu al gândirii româneşti, al umanismului românesc, un renascentist danubian, un model şi un diriguitor al spiritualităţii noastre, o dovedesc mărturii de tot felul. Graţie lui spiritualitatea din Ţara Românească a devenit o forţă recunoscută departe de hotarele pământului nostru.

Ea a emanat din activitatea câtorva centre care au fost: Curtea Domnească, Biserica Ortodoxă Română, Academia Domnească, unele familii nobiliare, marile mânăstiri valahe.

---

[8] Panait I. Panait, Moldova în politica lui Constantin Vodă Brâncoveanu, în *„Anuarul Muzeului judeţean"*, Vaslui, II, 1980, p. 305.

[9] Nicolae Stoicescu, Un aspect al relaţiilor politice dintre Ţara Românească şi Moldova în secolele XVI–XVII. Mutarea dregătorilor dintr-o ţară în alta în „An. Inst. Ist. şi Arh. „A. D. Xenopol", Iaşi, XI, 1974, p. 252.

[10] Ştefan Ionescu, Epoca brâncovenească, Cluj-Napoca, 1981, p. 147.

[11] Constantin Cantacuzino, Istoria Ţării Româneşti, în „Cronicari munteni", ed. M. Gregorian, Bucureşti, 1961, I. p. 52.

[12] Nicolae Iorga, Istoria literaturii româneşti, Bucureşti, 1929, I, p. 111, unde stolnicul este numit „podoabă al culturii româneşti".

[13] Virgil Cândea, Stolnicul între contemporani, Bucureşti, 1971, p, 111, Radu Ştefan Ciobanu, Pe urmele stolnicului Constantin Cantacuzino, Bucureşti, 1982, p. 59, s.u.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Două dintre aceste componente au fost dirijate direct de Stolnic; cancelaria Curţii şi Academia Sf. Sava, la cea de a treia; anume Mitropolia Ungrovlahiei. Constantin Cantacuzino a fost o personalitate unanim şi permanent agreată. Una dintre cele mai puternice componente ale vieţii de Curte este cea spirituală exprimată prin cărturari eruditi, cunoscători temeinici ai limbilor vechi şi moderne, scriitori, în rândul cărora se încolonează şi trei din cei patru fii ai Voievodului, profesori, pictori, medici, actori, muzicanţi ş.a. Curtea Domnească din Bucureşti este un excepţional centru de cultură, cu largi ecouri în spaţiul românesc şi în cel ortodox oriental. Mentorul suprem a fost „Io Constantin Basarab Brâncoveanu voievod".

Marele cărturar al cărui chip este trecut în fresca personalităţilor Universităţii padovane, a aplicat unor realităţi indigene metode întâlnite în lungile-i al călătorii care au vizat mai întâi capitalele otomanilor şi apoi lumea Europei Occidentale şi centrale. Documentele scrise îl consemnează la Edirne şi Istambul, Veneţia şi Padova, Köln, Viena, Varşovia, Cracovia. Călătorise de asemenea în toate cele trei Ţări Române, la Iaşi fiind prezent de mai multe ori. Nu a fost un simplu peregrin ci un cercetător în accepţiunea cea mai fidelă. Dovadă stă marea sa bibliotecă alcătuită din peste 2000 de cărţi şi manuscrise şi chiar aprecierile unor contemporani. Pe un manuscris ce cuprinde Călătoria în China a vel spătarului Nicolae Milescu, amic de fapt cu Stolnicul, păstrat la Mânăstirea Radu Vodă din Bucureşti se poate citi notarea: „S-a scris cea de faţă cu mâna lui Mihail din Bizanţ, după porunca prea înţeleptului şi vestitului slăvitului stolnic domnul domn Constandin faimosul Cantacuzin, în domneasca mânăstire a Sf. Treimi..."[14]. A fost un cărturar, un mare exeget pentru limba greacă, dar şi un pragmatic în domeniul politic, diplomatic. Cum lui i-a revenit rolul de dascăl al orfanului Constantin fecior al postelnicului Papa din Brâncoveni, cunoştinţele şi gândirea lui s-au transmis, de fapt, pe un teren fertil, nepotului după soră. Când în octombrie 1688 tronul Basarabilor revine descendentului lui Matei din Brâncoveni, noul domn era un om cult, capabil să înţeleagă mesajul vieţii spirituale. Era cunoscător al limbilor greacă şi latină şi manifesta un profund ataşament pentru slova scrisă. Contribuise deja la tragerea primului lot de exemplare a „Bibliei" în calitate nu numai de ispravnic ci şi de aducător de lexicoane, de alte lucrări utile[15]. Mai târziu, în 1708, va pune să se dăltuiască pe frontispiciul sălii speciale de la Hurez cuvintele „Biblioteca de hrană dorită sufletului, această casă a cărţilor îmbie spre înţeleaptă îmbelşugare"[16].

Conjugarea capacităţilor de excepţie ale voievodului şi ale mentorului său a dus la conturarea laturei cele mai luminoase din zorii modernismului românesc. Nu este vorba numai de un Stil, „stilul brâncovenesc", ci de un program generos de ridicare a spiritualităţii naţionale spre dimensiunile popoarelor cele mai avansate de atunci. Cum avem a face cu un început nu putem transpune şi nu putem găsi la Bucureşti situaţii aidoma cu cele de la Curtea Regelui Soare sau chiar la Palatul dogilor din celebra piaţă a oraşului Lagunei pe care ştim că tânărul spudeu l-a vizitat în anii 1667–1668. După cum nu putem decât compara starea cancelariei domneşti, a culturii în general, găsită de Şerban Cantacuzino în 1678 cu ceea ce sfârşitul de veac va lăsa în oraşul de reşedinţă, şi nu numai aici. Constantin Brâncoveanu nu a fost un mântuitor de spadă, deşi de la el au rămas cele mai multe săbii domneşti, a fost un conducător spiritual, pe gândire şi

[14] Hurmuzaki, Documente, XIV, 1, p. 304.
[15] Ştefan Ionescu, *op. cit.*, p. 138.
[16] Florentin Popescu, Ctitorii brâncoveneşti, Bucureşti, 1976, p. 52.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

faptă cărturărească brodând diplomaţia la nivel european, mesajul naţional, actul politic românesc şi peste toate acestea apărarea bisericii ortodoxe de la noi şi de aiurea. Poate fi socotit cel mai mare proteguitor şi păzitor al bisericii străbune asaltată, în condiţiile de atunci, de primejdii mult mai mari, mai perfide, decât acelea cu care s-a confruntat Moldova lui Ştefan cel Mare.

Suntem convinşi că Vodă Brâncoveanu nu şi-ar fi putut înfăptui menirea dacă nu ar fi beneficiat de o adevărată mişcare culturală în care naţionalul şi europenismul s-au contopit într-un curent specific românesc. Meritul domnitorului a constat în sprijinirea şi completarea c personalităţi cunoscute pe plan european a acestui fenomen[17]. Forţa spiritualităţii Curţii voievodale s-a bazat atât pe protagonişti români formaţi la proaspăta Academie bucureşteană, la centrul academic din Fanar şi în alte universităţi europene cât şi pe savanţi străini şi oameni de cultură invitaţi şi găzduiţi să-şi profeseze cunoştinţele ca magistri, predicatori, medici, diplomaţi, preceptori pentru generaţiile în formare, grămătici şi traducători ş.a.

Analizând structura cancelariei domneşti, organizată şi condusă o bună bucată de timp de stolnic, reţinem prezenţa florentinului Anton Maria del Chiaro, secretar domnesc şi răspunzător de corespondenţa în limbile latină şi italiană, Nicola de Porta, fost secretar al lui Jacob Collyer, ambasadorul Olandei la Istambul, adus la Iaşi şi apoi la Bucureşti, Nicolae de Wolf pentru limba latină, medicul conte Bartolomeo Ferrati pentru limba germană, clucerul Afenduli pentru turcă, tătară, greacă, Andreas Wolf, Peter Griener, românii David şi Teodor Corbea, fii popei din Schei Braşov pentru latină, slavă, greacă, Constantin Strâmbeanu, latină, italiană, Ioan Frâncul, autorul calendarelor şi astroloagelor mult gustate de voievod, popa Nicolae, alţi cunoscuţi ai limbilor polonă, maghiară, franceză, desigur engleză, ş.a. Numai menţionarea acestora permite dimensionarea politicii Curţii Domneşti în vremea Brâncoveanului, care se prezintă ca o realitate continentală. Pepiniera zecilor de dieci, grămătici, traducători a fost Academia Domnească începută de Şerban Cantacuzino şi reorganizată de Constantin Brâncoveanu la nivelul cerinţelor europene, aşa cum constată şi savantul Helladius[18].

Cei mai mulţi dintre profesorii Academiei au avut o dublă formaţie, cea asigurată de Academia Patriarhiei din cartierul Fanar şi aceea însuşită la universităţi occidentale[19], de regulă italiene, în special Padova. Sevastos Kimenitul studiase la Constantinopol cu Alexandru Mavrocordat şi în Italia, dr. Ioan Comnen era produs al Academiei de pe Cornul de Aur, George Maiota, cretan cu studii la Roma şi Veneţia, era recomandat de prof. padovan N. Papadopol Comnen, dr. Pylarino nu numai medic al Curţii ci şi harnic diplomat este consemnat la Padova, Panait Sinopeus, fizician şi matematician cu studii în Italia, Ioan Avramios venit din Veneţia, Ion Cariofil refugiat în urma unor conflicte ideologice din Istambul, Marcu Cipru şi Gh. Hipomenes din Trapezunt de formaţie constantinopolitană, Teofil Coridaleu fost spudeu al lui Cezaro Cremonini din Padova ş.a. Toţi aceşti magistri la care se alăturau viitorul patriarh al Ierusalimului Hrisant Nottara, însoţitorul, în perioada de formare a lui Radu – Răducanu, cel de al doilea

[17] Constantin Şerban, Constantin Vodă Brâncovcanu, Bucureşti, 1969.

[18] Ion Ionaşcu, Învăţământul superior din Bucureşti şi ideologia iluministă înainte de 1821 în „Bucureşti", VIII, Bucureşti, 1971, p. 134.

[19] Alexandru Duţu, Umaniştii români şi cultura europeană, Bucureşti, 1974, p. 111.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

fecior al Stolnicului, la Padova, Celti (Paris)[20], patriarhul Dionisie, cărturar de frunte şi în fine Atim Ivireanul au sporit actul de cultură românească şi în acelaşi timp au contribuit la clarificarea unor dispute ivite în lumea ortodoxă.

Am greşi dacă vorbind despre epoca brâncovenească am reţine numai sprijinul material prin mari sume de bani, cereale, construcţii, asigurat de Ţara Românească marii biserici ortodoxe fără a reliefa aportul spiritual concretizat în slove scrise în limbile română, greacă, slavonă, arabă, ivireană, act patronat de mecenatul românesc.

Spiritualitatea Curţii Domneşti, a oraşului de reşedinţă, nu este efectul unui transplant vremelnic de potenţe culturale străine. Este drept că această conjugare a eforturilor naţionale cu aportul celor găzduiţi, unii dintre ei rămaşi pentru veşnicie în Bucureştii ce-i adăpostise, a grăbit procesul de modernizare a societăţii noastre[21]. Au fost atunci intelectuali români precum Damaschin episcop de Râmnic şi Buzău folosit şi ca preceptor de stolnicul Cantacuzino pentru fiii săi Ştefan, viitorul domn şi Radu-Răducanu, mitropolitul Teodosie din Vestem, un Matei Creţulescu, coleg al stolnicului al Padova, profesor al unei biblioteci cu cărţi scoase în Europa în domeniile filozofiei, politicii, istoriei, vieţii bisericeşti ş.a.[22], Iordache Cantacuzino, fratele stolnicului, temeinic cunoscător al limbii greceşti şi diplomat de rang european, Mihai Cantacuzino om cult călătorit la Sf. Mormânt, în Sinai şi Italia, şi în fine feciorii lui Constantin Brâncoveanu. Voievodul nu a trimis pe nici-unul din cei 11 copii, dintre care 4 băieţi, la universităţi străine atâta vreme cât se practica frecvent această modalitate de instrucţie cu bursă domnească. Radu-Răducanu, Palade Damian, Gh. Damian, Andronache fiul lui Pascale vornicul, Gh. Hipomens, Antonie Stratigos, Stavros Malainis ş.a. sunt tineri care şi-au făcut instrucţia în Italia în perioada aceea.

O motivaţie ar fi prezenţa marilor magistri trăitori în oraşul de reşedinţă; mai întâi Stolnicul apoi Ieremia Cacavela devenit după plecarea de la Bucureşti dascăl al lui Dimitrie Cantemir, Ghermanos fost mitropolit de Nyssis şi director al Academiei din Fanar şi succesul „prea înţeleptul nostru profesor Kir Sevastos"[23], cum îl apreciază un spudeu în 1683 pe cel născut în Kimene lângă Trapezunt, Ion Cariofil şi el director la şcoala patriarhală şi toţi ceilalţi. Spiritualitatea bucureşteană strângea atunci personalităţi de frunte ale ştiinţei şi culturii europene, Constantin Brâncoveanu cunoştea destul de bine acest lucru şi nu a greşit atâta vreme cât primii trei fii, Constantin. Ştefan şi Radu se înfăţişează ca oameni cu vastă cultură, fapt constatat de membrii soliei lordului Paget, şi de rafinatul diplomat insular cu prilejul şederii lor la Bucureşti, în 1702[24]. Ei pot fi consideraţi produşii de seamă ai umanismului brâncovenesc, posesori ai unei viziuni noi asupra omului şi naturii, a raporturilor dintre individ şi societate care se cultivau liber la Academia de la Sf. Sava, a relaţiei dintre naţional şi european[25].

---

[20] Radu Ştefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 175.

[21] P. P. Panaitescu, *Începuturile şi biruinţa scrisului românesc*, Bucureşti, 1965, p. 102.

[22] Corneliu Dima Drăgan, *Biblioteci umaniste româneşti*, Bucureşti, 1974, p. 11.

[23] Ştefan Ionescu, *op. cit.*, p. 150, nota 58.

[24] Paul I. Cernovodeanu, Contacte de ordin ştiinţific şi cultural între intelectualitatea engleză şi cărturari din Ţara Românească şi Moldova, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi primele decenii ale celui de al XVIII-lea, în „Studii", tom, 23, 1970, 4.

[25] Ion Ionaşcu, Începuturile Academiei Domneşti din Bucureşti în „Materiale de istorie şi muzeografie", IV, Bucureşti, 1966, p. 20–23.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Tragedia din 15 august 1714, depăşeşte cu mult durerea unei nobile familii voievodale preluată imediat de întregul popor român, dovadă fiind „Plângerea" ce a circulat pretutindeni. Ea a anunţat brutal stoparea şi chiar prăbuşirea unui proces naţional pentru un veac. Pe parcursul anilor 1714–1716 floarea culturii româneşti a fost strivită sau pulverizată de imperiul bolnav otoman şi de acoliţii lui. Au dispărut corifeii politici, mecenaţi ai spiritualităţii, fapt ce s-a răsfrânt asupra programului naţional de modernitate. Regimul fanariot, cu toate strădaniile depuse de unii istorici de a-i retuşa faţa, apare ca o etapă de reflux, de regres, de întârziere a dezvoltării societăţii româneşti. Nu putem face abstracţie şi de unele realizări. Acestea rămân însă palide în comparaţie cu ceea ce ar fi fost în măsură să realizeze neamul român împovărat o sută de ani de trei regimuri tot atât de odioase: otoman, habsburgic şi apoi ţarist. Ieşirea din această nemeritată soartă va rămâne o chezăşie permanentă, a spiritualităţii, inclusiv a bisericii noastre străbune aflată în primele rânduri ale acelora care au militat pentru afirmarea naţiunii române.

SUMMARY

National and European Features in the Spirituality of the Princely Court of Constantin Basarab Brâncoveanu

The long and fruitful reign of Constantin Brâncoveanu (1688–1714) marked a second stage in the development of the existence of Bucharest and of the Wallachian people in general, confering this epoch a strong trend of progress, towards modernity. It can be asserted that, from the moment of his enthronement, and in spite of all vicissitudes, due to him, the Romanian Society surpassed the mediaeval heritage, adapting itself to new European relationships and norms of life.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro